

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันคงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อบุคคลทุกกลุ่มวัย อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและวิทยาการในศาสตร์ต่างๆ ที่ทำให้บุคคลจำเป็นต้องเรียนรู้ เพื่อนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และการปรับตัวในสังคมได้อย่างมีความสุข สำหรับในกลุ่มประชาชนที่เป็นผู้สูงวัยก็เช่นกัน เนื่องจากประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ดังที่ นพ. ภูษิต ประคองสาย เลขาธิการมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (2565) กล่าวว่า ปี 2565 ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากถึง 12,116,199 คน ซึ่งมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ และอีก 9 ปีข้างหน้า ในปี 2574 จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super-Aged Society) มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเกินกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งประเทศ ดังนั้น ผู้สูงอายุจึงมีความจำเป็นจะต้องมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้เป็นผู้สูงวัยที่มีพลังหรือเป็นผู้สูงวัยที่กระตือรือร้น (Active Aging) สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดูแลสุขภาพกายจิตของตนเอง มีการปรับตัวที่ดี ไม่เกิดภาวะทุพพลภาพ เสียชีวิตก่อนเวลาอันควร (ระวี สัจจโสภณ, 2556) และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ.2561-2580 (2562, น. 32) ส่วนหนึ่งให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ โดยได้กำหนดประเด็น ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ข้อ 4.2.4 ที่กล่าวถึงช่วงวัยผู้สูงอายุไว้ว่า ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังในการขับเคลื่อนประเทศ ส่งเสริมให้มีการทำงานหลังเกษียณผ่านการเสริมทักษะ การดำรงชีวิต ทักษะอาชีพในการหารายได้ มีงานทำที่เหมาะสมกับศักยภาพ มีการสร้างเสริมสุขภาพ ฟื้นฟูสุขภาพ การป้องกันโรคให้แก่ผู้สูงอายุ พร้อมกับจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ และหลักประกันทางสังคมที่สอดคล้องกับความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในสังคม

แนวคิดการศึกษาหรือการเรียนรู้ตลอดชีวิต เกิดขึ้นครั้งแรกในการประชุมประเด็นการศึกษาของยูเนสโก (UNESCO) เมื่อปี พ.ศ. 2507 ในปัจจุบันแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในการจัดการศึกษาของประเทศต่างๆ ทั่วโลก และถูกบรรจุไว้ในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) โดยองค์การสหประชาชาติ เป้าหมายที่ 4 การสร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ หรือผู้สูงวัย จึงควรนำแนวคิดของการเรียนรู้ ตลอดชีวิตนี้ไปปรับใช้ เพื่อให้ผู้สูงวัยได้รับการพัฒนาทุกด้าน (อาชญาญา วีระเทพ,

วรรัตน์ ปาน และระวี สัจจโสภณ, 2554) แต่อย่างไรก็ตามในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงวัยนั้น อาจพบกับปัญหาและอุปสรรคต่อการเรียนรู้ได้ โดยเฉพาะการเรียนในระบบการศึกษาทางไกล อันเนื่องมาจากสภาพการเปลี่ยนแปลงของร่างกายความคล่องตัว ความสามารถในการจดจำ การมองเห็น และการได้ยินลดลง รวมทั้งไม่ค่อยมีทักษะในการใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา อีกทั้งเนื้อหาการเรียนรู้อาจไม่ตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของผู้สูงวัย จึงอาจขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ดังที่ อาชญญา รัตนอุบล (2554, น. 14-28) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้ออกนอกระบบการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและความต้องการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้ออกนอกระบบการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพทางกายมากที่สุด สำหรับความต้องการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้ออกนอกระบบการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอน/กิจกรรมการเรียนรู้ออกนอกระบบการศึกษา พบว่ามีความต้องการด้านความเชี่ยวชาญของวิทยากร/ผู้สอนมากที่สุด ดังนั้นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงวัยนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและตอบสนองต่อความต้องการในทุกด้านของผู้สูงวัย และควรมีรูปแบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนสูงวัยในระบบการศึกษาทางไกลที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนสูงวัยสามารถศึกษาเล่าเรียนตามความต้องการได้อย่างมีความพึงพอใจและมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เป็นมหาวิทยาลัยเปิดของไทยที่ใช้ระบบการเรียนการสอนทางไกล ซึ่งเป็นระบบการเรียนการสอนที่ไม่มีชั้นเรียนผู้เรียนและผู้สอนจะอาศัยอยู่ห่างไกลกัน แต่สามารถมีกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกันได้โดยอาศัยสื่อประสม ได้แก่ สื่อทางไปรษณีย์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ การสอนเสริม การสัมมนา และผู้เรียนผู้สอนมีโอกาสได้พบกันอยู่บ้างเท่าที่จำเป็น ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วผู้เรียนจะใช้วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองในเวลาและสถานที่ที่สะดวก พันธกิจที่สำคัญของมหาวิทยาลัย คือ การมุ่งศึกษาวิจัย ส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการศึกษาทางไกลและองค์ความรู้ด้านการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน โดยทำการศึกษาวิจัยเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนทางไกล และการพัฒนาประเทศ เน้นพัฒนางานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย การยกระดับขีดความสามารถงานวิจัยของมหาวิทยาลัยที่ส่งผลกระทบต่อเชิงเศรษฐกิจสังคมและรายได้ อีกทั้งบริการวิชาการแก่สังคมโดยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ชุมชน และองค์กรสถาบันในสังคม เพื่อนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมฐานความรู้ โดยพัฒนาคุณภาพการให้บริการวิชาการแก่สังคม มุ่งขยายโอกาสทางการศึกษาและส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต ในประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งผู้สูงวัย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2564, ออนไลน์)

อีกทั้งในปัจจุบันมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชได้กำหนดเป้าหมายของการพลิกโฉมของมหาวิทยาลัยไว้จำนวน 5 ข้อ คือ เป้าหมายที่ 1 การขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชาชนคนไทยไปยั้ง กลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น โดยใช้ระบบการเรียนการสอนทางไกล (Education for all by ODL) เป้าหมายที่ 2 นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการศึกษาทางไกลให้เป็น Digital

University เป้าหมายที่ 3 ผลิตบัณฑิต การวิจัยนวัตกรรม และการบริการวิชาการแก่สังคม เพื่อตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติและการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน โดยใช้กลไกระบบการศึกษาทางไกล เป้าหมายที่ 4 สร้าง Digital ODL Content ในรูปแบบ Big Data ภายใต้ระบบนิเวศ ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป้าหมายที่ 5 เป็นต้นแบบของมหาวิทยาลัยเปิดในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนทางไกล ในระดับประเทศและนานาชาติที่เน้นออนไลน์สมบูรณ์แบบ และได้กำหนดพันธกิจจำนวน 5 พันธกิจประกอบด้วย 1) จัดให้มีการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต 2) วิจัยพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อใช้ในการพัฒนาบุคคล ชุมชน สังคม และประเทศ 3) บริการวิชาการ เพื่อบูรณาการความรู้ไปใช้ประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และประเทศให้มั่งคั่ง และยั่งยืน 4) เรียนรู้ อนุรักษ์ ฟื้นฟู สืบสาน และเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรม และ 5) พัฒนาองค์กรให้มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และมีธรรมาภิบาล

สำหรับพันธกิจที่ 1 คือ จัดให้มีการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตนั้น ประกอบด้วยจำนวน 3 ประเด็นยุทธศาสตร์ ซึ่งยุทธศาสตร์ที่ 3 คือ พัฒนาระบบบริการการศึกษาให้มีคุณภาพและจัดกิจกรรมนักศึกษา/ผู้เรียน ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ และประสบการณ์ให้สอดคล้องกับ ทักษะใหม่ในอนาคตและคนไทย 4.0 ดังนั้นการจัดรูปแบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนสูงวัยของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สำหรับผู้เรียนสูงวัยในระบบการศึกษาทางไกล จึงเป็นการพัฒนาระบบบริการการศึกษาให้มีคุณภาพที่มีความสำคัญและจำเป็นยิ่ง

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยของคณะผู้วิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ยังไม่พบการศึกษาในเรื่องรูปแบบการดูแลช่วยเหลือกลุ่มผู้เรียนสูงวัยโดยเฉพาะและครอบคลุมในทุกด้าน ตามองค์ประกอบในการจัดการการเรียนรู้ (ประไพ ฉลาดคิด, 2548) ได้แก่ ด้าน ผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านสื่อ เทคโนโลยี ตำรา วัสดุอุปกรณ์ และด้านอาคาร สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก จะมีเพียงการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนในทุกกลุ่มอายุและบางด้านเท่านั้น เช่น การสัมมนา การสอนเสริม การจัดอาจารย์ที่ปรึกษาชมรมสำหรับนักศึกษา และการจัดอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ เป็นต้น แม้กระนั้น ก็ยังพบปัญหาการลาออกกลางคันของนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง ดังงานวิจัยของ บุญศรี พรหมมาพันธุ์ และคณะ (2551) ได้ศึกษาการลาออกกลางคัน การคงอยู่และการเพิ่มจำนวนนักศึกษาระดับปริญญาโทมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ผลการวิจัยส่วนหนึ่งพบว่าสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษา ได้แก่ ความรู้ ความสามารถ การบริการของมหาวิทยาลัย ระบบการเรียนการสอนทางไกล ความไม่พึงพอใจในการเป็นนักศึกษา มสธ. ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในเวลาต่อมาของ สุมาลี สังข์ศรี (2560) ได้ศึกษารูปแบบการจัดบริการการศึกษาเพื่อช่วยให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชเรียนได้ประสบผลสำเร็จในระบบการศึกษาทางไกล โดยการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจากมหาวิทยาลัยเปิด 4 แห่งคือ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยเปิดแห่งมาเลเซีย มหาวิทยาลัยเปิดแห่งฟิลิปปินส์ และมหาวิทยาลัยเทอบูกาในประเทศอินโดนีเซีย ผลการวิจัยส่วนหนึ่งพบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของทั้งสี่มหาวิทยาลัย

มีความคิดเห็นต่อบริการการศึกษาที่มีผลต่อการเรียนให้ประสบความสำเร็จในลำดับต้นๆ คือ อาจารย์สัมมนาเสริมมีภูมิความรู้ในวิชาที่สอนมาก เนื้อหาชุดวิชาในหลักสูตรที่ศึกษามีคุณค่า การเข้าถึงระบบออนไลน์ของมหาวิทยาลัย และการช่วยเหลือของศูนย์วิทย์พัฒนา ทั้งนี้งานวิจัยทั้งสองเรื่องได้ศึกษากับนักศึกษาในระดับปริญญาโท และศึกษากับนักศึกษาทั้งหมด โดยยังไม่ได้จำแนกออกมาเฉพาะกลุ่มนักศึกษาสูงวัย แต่ก็ได้แสดงให้เห็นว่าปัญหาการลาออกกลางคันเป็นปัญหาที่สำคัญและควรได้รับการสนับสนุนส่งเสริมในองค์ประกอบด้านต่างๆ เพื่อลดปัญหาดังกล่าวสำหรับนักศึกษาทุกระดับและทุกช่วงวัย

ดังนั้น เพื่อเป็นการตอบสนองต่อพันธกิจของมหาวิทยาลัยที่มุ่งขยายโอกาสทางการศึกษา และ ส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต ในประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายรวมทั้งผู้เรียนสูงวัย เป็นการตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ ตามแผนพัฒนาความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) และมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับเป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์และแผนงานภายใต้ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อววน.) และกิจกรรมการพลิกโฉมมหาวิทยาลัย ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพและโอกาสอย่างเต็มที่ในการพึ่งตนเอง มีคุณค่าและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สังคม เพื่อรองรับสังคมสูงวัย ให้ผู้สูงอายุไทยที่สามารถพึ่งตนเองได้ และสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สังคม รวมทั้งเป็นการส่งเสริมความร่วมมือกันด้านการทำวิจัยกับมหาวิทยาลัยเปิดของประเทศอินโดนีเซีย (Universitas Terbuka) ที่เคยได้ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกันไว้ (Memorandum of Understanding, MOU) และในการทำวิจัยครั้งนี้ มหาวิทยาลัยเปิดของประเทศอินโดนีเซีย ได้ขอความร่วมมือให้มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชทำวิจัยภายใต้คำถามวิจัย (Research Question) เดียวกันทั้งสองสถาบัน โดยให้เก็บข้อมูลแยกกันในแต่ละสถาบัน เกี่ยวกับผู้เรียนสูงวัยในระบบการศึกษาทางไกล ใน 4 คำถามวิจัย ได้แก่ 1) มีปัจจัยทางสุขภาพอะไรบ้างที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัย 2) ผู้เรียนสูงวัยมีวิธีการเผชิญปัญหาทางสุขภาพและทางการศึกษาอย่างไร 3) ประเด็นปัญหาทางการศึกษาที่พบในผู้เรียนสูงวัยมีอะไรบ้าง และ 4) ระบบการสนับสนุนหรือดูแลช่วยเหลือตามความต้องการของผู้เรียนสูงวัยคืออะไร

ปัจจุบันพบว่า นักศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชมีทุกวัย ตั้งแต่เยาวชน วัยผู้ใหญ่ และวัยผู้สูงอายุ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาในระดับปริญญาตรี และในอนาคตอันใกล้ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด จึงส่งผลให้มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มีแนวโน้มที่จะมีนักศึกษาที่เป็นผู้เรียนสูงวัยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจากการสัมภาษณ์นักศึกษาที่เป็นผู้เรียนสูงวัยจำนวน 83 คน จาก 11 สาขาวิชา เมื่อเดือนธันวาคมพ.ศ.2565 เกี่ยวกับปัญหาที่พบระหว่างการเรียนนั้น ได้คำตอบว่า นักศึกษากลุ่มดังกล่าวต่างมีปัญหาทั้งในด้านการใช้สื่อ ทั้งที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ปัญหาการใช้วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ต่างๆ และที่สำคัญคือต้องการการดูแลช่วยเหลือในลักษณะของการให้การปรึกษาในกรณีที่มีปัญหาหรือความต้องการพิเศษต่างๆ ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงมีความ

จำเป็นที่จะต้องพัฒนารูปแบบในการดูแลช่วยเหลือนักศึกษาสูงวัยให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและสอดคล้องกับสภาพปัญหาของผู้เรียนสูงวัย ในด้านต่างๆ เช่น ด้านผู้เรียน ด้านผู้สอน ด้านสื่อและเทคโนโลยี และด้านสถานที่ เป็นต้น

ด้วยเหตุที่คณะผู้วิจัยได้ปฏิบัติภารกิจอยู่ในแขนงวิชาการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ จึงมีความสนใจที่จะทำการพัฒนารูปแบบการดูแลช่วยเหลือ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อให้ได้คำตอบตามคำถามการวิจัยที่กำหนดไว้ ในประเด็นปัญหาทางการเรียนและความต้องการการดูแลช่วยเหลือของผู้เรียนสูงวัยในระบบการศึกษาทางไกลของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชนั้นมีอะไรบ้าง รูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยในระดับปริญญาตรี ควรมีลักษณะอย่างไร และศึกษาผลการใช้รูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยในระดับปริญญาตรี เฉพาะด้านผู้เรียน ซึ่งเป็นด้านที่ผู้วิจัยสามารถดำเนินการได้ในฐานะนักวิจัย ทั้งนี้ เพื่อให้บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ไปใช้ในการดูแลช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาทางการเรียนของผู้เรียนสูงวัย ให้สามารถสำเร็จการศึกษาได้ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการออกกลางคัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนสูงวัยในระบบการศึกษาทางไกลให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัญหาทางการเรียนและความต้องการการดูแลช่วยเหลือของผู้เรียนสูงวัยในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

2.2 เพื่อสร้างรูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ด้านผู้เรียน

2.3 เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ด้านผู้เรียน

3. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย กำหนดเป็น 2 ข้อ ตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

3.1 ภายหลังจากใช้รูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยด้านผู้เรียน ผู้เรียนสูงวัยมีผลการเรียนรู้สูงขึ้น

3.2 ผลการเรียนรู้ในระบบการศึกษาทางไกลของผู้เรียนสูงวัยกลุ่มทดลอง ระยะติดตามผลและหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ทำการศึกษา ในช่วง พ.ศ. 2565 ถึง พ.ศ. 2566

4.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร เป็นผู้เรียนสูงวัยระดับปริญญาตรีในระบบการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปีการศึกษา 2564 จำนวน 157 คน จาก 12 สาขาวิชา

4.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาของการศึกษาครอบคลุม ปัญหาทางการเรียนและความต้องการการดูแลช่วยเหลือของผู้เรียนสูงวัย การเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยในระบบการศึกษาทางไกลใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านผู้สอน ด้านสื่อ และด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก และความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และโครงสร้างรูปแบบฯ เฉพาะด้านผู้เรียน ที่มีองค์ประกอบ คือ 1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) การเรียนทางไกล 3) การเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 4) การใช้เทคโนโลยี ซึ่งเป็นด้านที่ผู้วิจัยสามารถดำเนินการได้ในฐานะผู้วิจัย

4.4 ขอบเขตด้านข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

1) ข้อมูลจากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเพื่อสอบถามปัญหาทางการเรียน และความต้องการการดูแลช่วยเหลือของผู้เรียนสูงวัย ในระบบการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

2) ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยในระบบการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

3) ข้อมูลที่ได้จากศึกษาผลการใช้รูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัย ด้านผู้เรียน

4.5 ตัวแปรในการศึกษา

ตัวแปรต้น คือ รูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยในระบบการศึกษาทางไกลด้านผู้เรียน

ตัวแปรตาม คือ การเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยในระบบการศึกษาทางไกล

5. ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดประการแรก คือ ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงวัย ซึ่งส่วนใหญ่จะมีปัญหาความเสื่อมถอยของร่างกายตามวัย ทำให้มีปัญหาอุปสรรคในการตอบแบบสอบถามแล้วส่งกลับมาทางไปรษณีย์ และประการที่สองด้วยในช่วงเวลาดำเนินการวิจัย หลายพื้นที่ยังอยู่ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 จึงเป็นอุปสรรคที่ทำให้การวิจัยครั้งนี้ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ตามเวลาที่กำหนด และครบถ้วนทั้งจำนวนและประเด็นคำถามผู้วิจัยต้องคำนึงถึงความเสี่ยงในความปลอดภัยของกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องทั้งหมดรวมทั้งตัวผู้วิจัยเองด้วย จึงจำเป็นต้องปรับลดขนาดของกลุ่มตัวอย่างปรับเปลี่ยนระเบียบวิธีวิจัยบางส่วน จากข้อเสนอโครงการเดิมที่ได้รับอนุมัติแล้ว เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ต้องหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าโดยตรงให้น้อยที่สุด และเพิ่มวิธีการอบรมแบบออนไลน์ในการทดลองใช้รูปแบบของกลุ่มทดลอง เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

6. นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

6.1 การเรียนรู้ของผู้เรียนในระบบการศึกษาทางไกล ประกอบด้วย

1) การเรียนรู้ด้านการเรียนด้วยตนเอง หมายถึง การรู้ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้ความต้องการ ความสนใจ และจุดมุ่งหมายในการเรียนด้วยตนเอง มีการวางแผนการเรียนด้วยตนเอง (เลือกวิธีเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองและเป้าหมาย กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ เลือกแหล่งข้อมูล สถานที่ อุปกรณ์ แสวงหาแหล่งวิทยาการ) มีการเพิ่มพูนความสามารถในการหาข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีวินัยในการเรียนรู้ และมีการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2) การเรียนรู้ด้านการเรียนทางไกล หมายถึง การรู้วิธีเข้าถึงเทคโนโลยีและเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การมีอิสระในการเรียนรู้ การทบทวนเนื้อหาบทเรียน การทำความเข้าใจในบทเรียนด้วยตนเอง การสื่อสารกับผู้สอนผ่านช่องทางติดต่อต่างๆ ของมหาวิทยาลัย และการมีเทคนิคในการอ่านและจดบันทึกย่อ

3) การเรียนรู้ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การมีความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิต การนำความรู้ที่เรียนมาใช้ในชีวิตประจำวัน การกำหนดวิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิต การค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้และการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้ตนเอง

4) การเรียนรู้ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยี หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ การใช้อุปกรณ์ เทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสารกับผู้อื่นเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต การใช้เทคโนโลยี

สารสนเทศในการนำเสนอหรือส่งต่อข้อมูล และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีความรับผิดชอบ ต่อสังคม

6.2 ปัญหาของผู้เรียนสูงวัย หมายถึง อุปสรรคหรือความต้องการของนักศึกษาที่เป็น ผู้เรียนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช 4 ด้านได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านผู้สอน ด้านสื่อ และด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

6.3 ความต้องการในการช่วยเหลือ หมายถึง ประเด็นที่นักศึกษาที่เป็นผู้เรียนสูงวัย ต้องการให้มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชมีการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา เพื่อช่วยเหลือ ปรับปรุง พัฒนาการจัดการศึกษา การให้บริการต่างๆ เพื่อการแก้ปัญหา และส่งเสริมเทคนิคการเรียนรู้ ทางไกล ให้ศึกษาเล่าเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ

6.4 รูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยในระดับปริญญาตรี ด้านผู้เรียน หมายถึง แบบแผนการสนับสนุนช่วยเหลือทางการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยในระดับปริญญาตรี ตามระบบการศึกษาทางไกล ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มีองค์ประกอบ ได้แก่ การฝึกอบรมทั้งแบบเผชิญหน้าและแบบ ออนไลน์ ระยะเวลา 18 ชั่วโมงทั้งสองแบบ เนื้อหาการอบรม มี 4 ประเด็น ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ ด้วยตนเอง ด้านการเรียนทางไกล ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต และด้านการใช้เทคโนโลยี รวมทั้งมีการ ประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและติดตามผล

6.5 ผลการใช้รูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยในระดับ ปริญญาตรีด้านผู้เรียน หมายถึง ผลที่เกิดจากการใช้รูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ของผู้เรียนสูงวัย ในระดับปริญญาตรี ด้านผู้เรียน ที่เป็นการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน สูงวัย โดยใช้แบบวัดการเรียนรู้ในระบบการศึกษาทางไกล เป็นเครื่องมือในการประเมินผลของการใช้ รูปแบบฯ ของกลุ่มทดลอง โดยการวัดก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผลการทดลอง

6.6 ผู้เรียนสูงวัย หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและหญิงที่กำลังศึกษา อยู่ในระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ปีการศึกษา 2564 ในทุกสาขาวิชาและ อาศัยอยู่ในทุกจังหวัดของประเทศไทย

7. ประโยชน์ที่ได้รับ

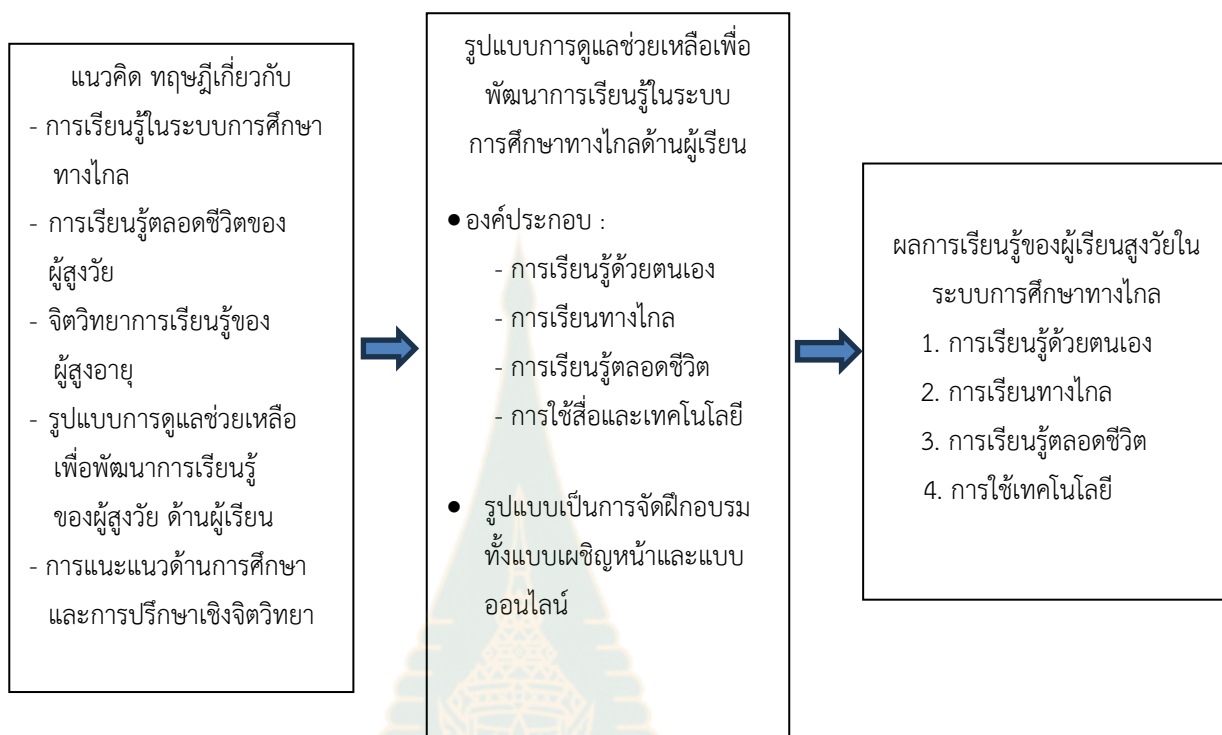
7.1 ผู้เรียนสูงวัยกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกอบรม มีการเรียนรู้ในระบบการศึกษาทางไกลเพิ่มมากขึ้น

7.2 บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนผู้เรียนสูงวัยในระบบการศึกษาทางไกลสามารถนำรูปแบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนสูงวัย ไปใช้ในการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยในระบบการศึกษาทางไกลได้

7.3 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชได้รับทราบปัญหาทางการเรียน และความต้องการการดูแลของผู้เรียนสูงวัย ได้รูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยในระบบการศึกษาทางไกล ด้านผู้เรียน ที่ตรงกับปัญหาและความต้องการการดูแลช่วยเหลือของผู้เรียนสูงวัยสามารถนำไปใช้เพื่อดำเนินการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนสูงวัยให้มีการเรียนรู้ในระบบการศึกษาทางไกลเพิ่มมากขึ้น และลดอัตราการออกกลางคัน

8. กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ในระบบการศึกษาทางไกล การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงวัย จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ รูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้สูงวัย การแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางการศึกษา โดยมีการศึกษาสภาพปัญหาทางการเรียน ความต้องการการดูแลช่วยเหลือและรูปแบบการดูแลช่วยเหลือ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัย ในระบบการศึกษาทางไกล มีจำนวน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การเรียนรู้ด้านการเรียนด้วยตนเอง การเรียนรู้ด้านการเรียนทางไกล การเรียนรู้ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเรียนรู้ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยี ซึ่งผู้วิจัยนำมากรอบกำหนดแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

